Redacțiunea, Administrațiunea, și Tipografia
Brașov, piața mare Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrimet.
INSERATE se primesc la Administrațiune în Brașov și la următórele Birourĭ de anunciurĭ: în Viena: M. Dukes, Heinrich Schalek, Rudolf Mosse, A. Oppelik's Nachfolger: Anton Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Bucuresci: Agence Havas, Succursale de Roumanie; în Hamburg: Karolyi & Liebmann.
Prețul inserțiunilor: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ maĭ dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a 3-a o seriă 10 cr. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXI.

„Gazeta" iese în fiă-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria: Pe un an 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate: Pe un an 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr. N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumără la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov administrațiunea, piața mare, târgul Inului Nr. 30 etagiu I.: pe un an 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. Un esemplar 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 2. Brașov, Vinerĭ-Sâmbătă 3 (15) Ianuarie 1898.

Nou abonament
la
Gazeta Transilvaniei
Cu 1 Ianuarie st. v. 1898

s'a deschis nou abonament, la care invităm pe toțĭ amicii și sprijinitorii fóiei nóstre.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an	12 fl.
pe șése lunĭ	6 fl.
pe treĭ lunĭ	3 fl.

Pentru România și străinătate:

pe un an	40 francĭ
pe șése lunĭ	20 „
pe treĭ lunĭ	10 „

Abonarea se póte face maĭ ușor prin **mandate postale.**

Administrațiunea
„Gazetei Transilvaniei".

Boemia, cheia situațiunei.

Au avut fórte mare dreptate ceĭ ce au susținut, că cheia cestiunei egalei îndreptățirĭ în Austria este a se căuta în Praga. Tot mecanismul parlamentar stagnéză adĭ din causa asprului conflict dintre Cehii și Nemții Boemiei și lucru curios, că și ministrul-președinte Gautsch, deși în inima sa German, n'a aflat alt espedient de-a eși din impasul de adĭ, decât apelul la bunăvoința și înțelepciunea representanților regatului boem.

Astfel dieta boemă are rolul însemnat de-a fi așa dicênd cârma corăbiei, ce are menirea a întra în portul împăciuirei naționale a popórelor din țĕrile representate în Reichsrath.

Așteptările tuturor sunt îndreptate adĭ, prin urmare, asupra celor, ce se vor petrece în dieta boemă, căcĭ e clar, că dela resultatul, ce-l vor da consultările între deputații cehĭ și nemțĭ din Praga va atêrna și posibilitatea, ca parlamentul central din Viena sĕ-șĭ reiea lucrările parlamentare în tótă liniștea.

Scim, că îndată în prima ședință a dietei din Praga, conducĕtorul marilor proprietarĭ boemĭ, contele Buquoi a propus sĕ se alégă o comisiă de 24 membri, care sĕ se sfătuéscă asupra modului, cum sĕ fiă regulate raporturile de limbă în Boemia pe calea înțelegerei între ambele popóre. Se crede, că acéstă propunere a fost făcută cu consensul ministrului-președinte și cu scop de-a afla firul, care sĕ potă duce la o înțelegere între ambele popóre ale țĕrei.

Germanii carĭ, în trécăt fiă dis, consideră cestiunea de limbă în Boemia maĭ mult ca o cestiune de putere, decât ca o cestiune de dreptate, au primit propunerea amintită a contelui Bouquoi cu neîncredere. Eĭ vĕd în acéstă propunere un duplicat al propunerei, ce-o făcuse br. Dipauli în parlamentul central și pe care deputații lor au combătut'o atât de vehement. Maĭ ales îĭ neliniștesce împrejurarea, că nu se indică nicĭ în acéstă propunere calea, pe care ar fi a se procede la esaminarea cestiunei limbei de cătră comisiune. Cu un cuvênt, Nemții se tem sĕ nu fiă trașĭ pe sfóră. Li-e témă maĭ ales ca nu cumva încungiurându-se o resolvare a cestiunei prin lege, sĕ iésă în cele din urmă ordonanțele de limbă maĭ mult justificate, decât combătute și delăturate. In fine Germanii maĭ sunt de părere, că eĭ trebue sĕ apere, cu tenacitate principiul, că numai parlamentul central e competent de-a face ordine și pace în cestiunea limbei.

Avênd în vedere tóte aceste momente, putem sĕ înțelegem, de ce propunerea Bonquoi a adus pe deputații germanĭ din dietă érășĭ într'o stare de iritațiune ca aceea, din care au isvorît scenele și scandalurile obstrucționiste în parlamentul vienes.

Și, precum vedem din scirile cele maĭ nouĕ, ce ni-au sosit astădĭ, în urma acestei iritațiunĭ lucrurile au și luat în ședința de erĭ a dietei boeme o direcțiune fórte amenințătóre pentru problema împăcărei dintre popóre. Adevĕrat, că eroii scenelor agitate, ce s'au produs îndată după începerea desbaterei propunerei Bouquoi, au fost érășĭ corifeii estremilor naționalĭ nemțĭ, carĭ au strălucit prin îndrăsnéla lor pe timpul obstrucțiunei din „Reichsrath". Dér n'au dominat eĭ situațiunea între Nemțĭ și acoio? Nu sunt eĭ și adĭ în fruntea mișcării de protestare a Germanilor? Ce sĕ ne maĭ mirăm dér, că un Wolf și un Iro încep acum sĕ-șĭ reediteze esclamațiunile ațîțătóre în incinta dietei boeme?

Caracteristic este, că tocmai o cestiă formală de drept de limbă li-a dat prilegiu sĕ reîncépă agitațiunea, care nu țintesce la alta, decât la împedecarea orĭ-cărei înțelegerĭ serióse între cele două elemente, ce se bat la cuțite.

Décă s'ar adeveri amenințarea ce a tăcut'o deputatul Iro în discursul sĕu ținut tot în ședința de erĭ, că deputații nemțĭ vor părăsi dieta la a doua cetire a propunerei luĭ Bouquoi, atuncĭ putem dice cu siguranță, că planul Germanilor este de-a împedeca, fiă în parlamentul central, fiă în dietă, soluțiunea cestiunei de limbă, pentru ca astfel sĕ pótă pescui în turbure.

Par' că tóte ar fi astfel întocmite, ca sĕ vină în ajutorul realisărei tendințelor estremilor nemțĭ, carĭ vor sĕ schimbe charta monarchiei austro-ungare și s'o lege maĭ strîns de Germania.

Foile maghiare maĭ întâiŭ au adus scirea, că în Budapesta s'a întrunit în 10 l. c. comitetul, ce fusese ales de „congresul naționalităților" în 1895. Acum scirea ni-se confirmă și dintr'o parte autorisată, dela care primim spre publicare următorul

Protest.

Stările din Ungaria, create prin esploatarea puterii de stat în favorul unei singure rasse, au produs între milióńele de Slavĭ și Românĭ nemulțumire și amărăciune într'un grad așa de mare, încât comitetul esecutiv al congresului naționalităților dela 1895 îșĭ ține de datoria sa față de tron și patriă de a atrage atențiunea cercurilor hotărîtóre asupra acestor stărĭ incompatibile cu binele statului și de a ridica solemn protest în contra violentărilor, ce se înmulțesc din di în di.

In situația critică a monarchiei nóstre póte că din maĭ multe părțĭ se va face provocare la pretinsele stărĭ consolidare din Ungaria. Este o eróre mare acésta. Décă în a doua jumĕtate a monarchiei nóstre — a isbucnit colisiunea dintre Slavĭ și Germanĭ, — acolo puterea de stat se nisuesce a aplana contrastele și a delătura colisiunea. In Ungaria conflictul dintre rassa domnitóre, ce se află în minoritate, dér e înarmată cu puterea de stat, și dintre naționalitățĭ, carĭ formézá majoritatea, dér sunt espuse la arbitriul puterii — este *latent*, pentru-că puterea statului oprimă cu forța brutală și cele maĭ neînsemnate mișcărĭ, în cadrul constituțiunei, ale naționalităților, așa că numaĭ puține semne ale marei nemulțămirĭ și amărăciunĭ a naționalităților pot eși la iveală. Acéstă nemulțumire și indignare sémĕnă astfel jăraticului ce arde sub cenușă, — și acésta stare de lucrurĭ e cu mult maĭ rea, decât cea din a doua jumĕtate a monarchiei, unde colisiunile ies la suprafață. In Ungaria puterea de stat nu-șĭ dă silința câtușĭ de puțin în a împăca contrastele orĭ a delătura colisiunile, din contră ea crează nouĕ și érășĭ nouĕ conflicte cu naționalitățile, cum dovedesce și cel maĭ nou proiect de lege despre maghiarisarea numelor localităților.

Trei-decĭ de anĭ au trecut de când Ungaria se fălesce de a fi ajuns în posesiunea unei constituțiunĭ liberale, care-i garantéză independența de stat. Naționalitățile din Ungaria, maĭ ales Românii, Slovacii și Sêrbii, au așteptat dela era constituțională inaugurată înainte cu trei-decĭ de anĭ cu totul alt-ceva, decât ce a urmat maĭ târdiu, și au așteptat cu tot dreptul, căcĭ din partea bărbaților de stat competențĭ în Ungaria s'au făcut promisiunĭ, că naționalităților li-se vor face tóte concesiunile posibile, câte se vor puté uni numaĭ cu unitatea statului ungar.

Prima mare desamăgire a fost crearea legei de naționalitățĭ din anul 1868, care s'a aședat pe principii cu totul diferite de acele, pe carĭ se basa proiectul presentat de Românii și Sêrbii, carĭ se aflau încă în dieta ungară, și care proiect păstrând întregitatea statului ungar ținŭ sémă de relațiunile etnice și de desvoltarea istorică a Ungariei și avea sĕ facă cu putință astfel desvoltarea etnică și culturală a naționalităților în interesul unei viețĭ de stat sănĕtóse. Dér și puținele concesiunĭ făcute prin legea despre egala îndreptățire a naționalităților aveau sĕ rĕmână nerealisate și întrégă acésta lege avea sĕ rĕmână literă mórtă.

Nu esistă în legea de naționalitățĭ *nicĭ un singur paragraf*, care sĕ *nu* fi fost călcat de puterea statului și de autoritățĭ, un lucru acesta pe care Românii și Sêrbii, cât timp au maĭ putut ajunge în dieta ungară, l'au dovedit până la evidență. Dér adevĕrurile, ce aceștĭ deputațĭ le spuneau în parlament, trebuiau sĕ devină încetul cu încetul incomode pentru neamul stăpânitor. Parlamentul ungar avea sĕ represinte un întreg etnic, avea sĕ fiă representanța unui *stat național*, și astfel nu maĭ mergea sĕ maĭ fiă alesĭ în dieta ungară și deputațĭ de ai naționalităților, și puterea de stat s'a îngrijit din destul sĕ împedece acésta cu mijlócele sale.

Cele 3 milióne de Slovacĭ din nordul Ungariei încă mult maĭ dinainte n'au putut isbuti sĕ alégă măcar un singur deputat în dieta ungară, și puținii deputațĭ românĭ și sêrbĭ n'au putut ajunge în dietă față cu violentarea, la care erau espușĭ alegĕtorii lor, așa că de present cele 10 milióne de Nemaghiarĭ nu au nicĭ un singur representant în dieta Ungariei.

Dér sĕ nu se amăgéscă lumea străină cu afirmarea, că cercurile electorale ale naționalităților totușĭ ar fi representate prin conaționalĭ ai Slovacilor, Sêrbilor și Românilor. Aceștĭ puținĭ „representanțĭ" sunt renegațĭ cunoscuțĭ, carĭ se identifică cu rassa dominantă și sprijinesc procederea violentă contra naționalităților.

Décă deja aceste relațiunĭ sunt nefirescĭ, atuncĭ ele se maĭ măresc până la nedrept prin faptul, că partida guvernului se recrutéză tocmai din cercurile electorale ale naționalităților, precând cercurile electorale curat maghiare aleg în cea maĭ mare parte opoziționalĭ.

Sunt fără păreche în Europa aceste relațiunĭ și parlamentarismul ungar este un neadevĕr, ba chiar o caricatură a parlamentarismulni, pentru-că nu este esemplu în viéța parlamentară a Europei, ca maioritatea poporațiunei unei țĕrĭ, cum sunt naționalitățile din Ungaria, carĭ numĕră 10 milióne, sĕ fiă eschise dela representarea în parlament.

Décă însĕ naționalitățile sunt eschise dela viața politică a Ungariei atât în parlament, cât și în municipii, ba chiar și în comune, ar crede omul, că cel puțin nu li-se vor pune piedecĭ în desvoltarea lor culturală. Inainte cu trei-decĭ de anĭ ceĭ maĭ eminențĭ bărbațĭ de stat ai Ungariei au făcut cele maĭ categorice declarațiunĭ, că naționalitățile îșĭ vor puté avé educațiunea lor națională începênd dela școla poporală până la universitate, și că statul va contribui și el din mijlócele sale la crescerea acésta națională. Intr'aceea nu numai că acéstă promisiune nu s'a ținut, în ciuda legii de naționalitățĭ, creată unilateral de rassa domnitóre, ci statul prigonesce și nimicesce și acele școlĭ și institute culturale, pe carĭ naționalitățile și-le-au creat din propriile lor mijlóce.

Gimnasiile slovăcescĭ, „Maticza" Slovacilor, au fost nimicite cu forța și averea lor a fost confiscată. Școlele confesionale din fosta graniță militară, carĭ erau un scut al naționalităților, au fost prefăcute în școlĭ comunale, și de stat.

Școlele confesionale, ce maĭ esistă la Sêrbĭ și Românĭ, sunt strîmtorate în cel maĭ mare grad de inspectorul de școle al statului prin mĕsurĭ arbitrare, și sórtea lor atêrnă dela aceea, décă se acomodéză orĭ nu tendințelor de maghiarisare? Intr'un oraș din sudul Ungariei, Sêrbii au fost oprițĭ a cumpăra cu banii lor un loc pentru edificarea unui gimnasiu confesional.

Intre alții, Românii din Arad și Lugoș au adunat fondurile de lipsă pent

întemeiarea de gimnasii proprii și au cerut permisiunea guvernului, dér nu li-s'a dat. Slovacii au voit sĕ înfiinţeze un gimnasiu interconfesional, dér nu li-s'a încuviinţat colectarea banilor de lipsă pe motivul, că pe teritoriul Slovacilor sunt destule scolĭ medii. Acésta e adevĕrat, numai cât în nicĭ unul din aceste gimnasii limba slovăcéscă nu se propune nicĭ măcar ca obiect de studiu obligător.

Nu stau mai bine nicĭ relaţiunile confesionale ale naţionalităţilor. In nordul Ungariei conventele luterane ale Slovacilor se disolvă în mod volnic, și presidenţii mirenĭ sunt depușĭ din post, ba s'a creat chiar și o „crimă canonică" în contra Slovacilor luteranĭ. La Românĭ și Sêrbĭ ierarchia lor este espusă în gradul suprem influenţării din partea guvernului. De când a fost cu putinţă, ca sĕ fiă pensionat în mod volnic un patriarch sêrbesc, ierarchia sêrbéscă este espusă influenţei nemărginite a guvernului unguresc și de aceea regularea autonomiei bisericei sêrbescĭ aprópe imposibilă, căcĭ colisiunea dintre ierarchia absolut devotată guvernului maghiar și între congresul național-bisericesc al Sêrbilor nu se póte aplana.

Acéstă ingerinţă în relaţiunile confesionale din Ungaria a luat proporţii mai marĭ cu crearea așa numitelor legĭ politice-bisericescĭ. Crearea acestor legĭ n'a fost o trebuinţă pentru Ungaria și s'a făcut din motive cu totul altele, decât în apusul Europei.

In Ungaria, ca și în întreg Orientul europén, confesiunea este legată, mai mult séu mai puţin, cu naţionalitatea. O slăbire a confesiunei, un atac al statului asupra ei, este tot-odată și un atac asupra naţionalităţii. Dér tocmai de aceea au introdus legile politice-bisericescĭ, ca naţionalităţile sĕ fiă slăbite.

Continuând pe acéstă cale puterea de stat în Ungaria, a ajuns la un punct, încât se pregătesce a nimici tot ce ar putĕ sĕ amintéscă, că în Ungaria afară de rassa stăpânitóre mai esistă și alte popóre. Parlamentul ungar, atât camera deputaţilor, cât și a magnaţilor a primit fórte bucuros proiectul de lege al guvernului despre maghiarisarea numelor localităţilor. Este acesta un nou atentat asupra celor 10 milióne de Nemaghiarĭ din Ungaria, e un nou atentat asupra legii de naţionalităţĭ, asupra egalei îndreptăţirĭ a tuturor naţionalităţilor. Numele de comună, așa cum le cunóscem din pruncie în limba nóstră maternă, ne sunt dragĭ și scumpe. De numele național al localităţilor se leagă atâtea amintirĭ istorice, carĭ constitue o parte a istoriei fiăcărei naţionalităţĭ. Cele mai multe numirĭ de localităţĭ fac parte tot-odată din comóra limbistică a diferitelor popóre, constitue așa-dicĕnd o parte integrantă a ei, de aceea acest proiect e tot-odată un atentat asupra tesaurului limbei popórelor nemaghiare. In contra acestui atentat se revoltă sentimentul cel mai adênc al tuturor Nemaghiarilor.

Mormintele strămoșilor lor, osĕmintele iubiţilor lor sĕ ajungă sĕ zacă într'un loc, al cărui nume a devenit pentru ei un sunet pustiu.

Dela un capĕt până la celalalt al Ungariei proiectul de lege primit de parlamentul unguresc a făcut cea mai penibilă impresiune și a provocat cea mai esacerbată amărăciune la cele 10 milióne de Nemaghiarĭ.

Românii, Slovacii și Sêrbii au voit sĕ ţină adunărĭ, pentru a protesta serbătoresce în contra noului atentat la naţionalitatea lor. Pentru naţionalităţĭ însĕ nu esistă în Ungaria drept de întrunire. Tóte meetingurile însciinţate conform legii au fost oprite.

Și modul cum s'a făcut acésta e incalificabil. Adunările proiectate au fost oprite cu provocare la aceea, că Slovacii, Românii, Sêrbii, *ca atare*, nu pot sĕ se adune, pentru că o astfel de adunare ar fi *contra unităţii naţiunei ungare.*

De 30 de anĭ naţionalităţile din Ungaria au avut de a suferi multe, dér ca puterea de stat a Ungariei sĕ cuteze a nega dreptul de esistenţă al naţionalităţilor, și acésta cu provocare la legea de naţionalităţĭ, așa ceva nu s'a mai întêmplat. Adecă Slovacii, Românii, Sêrbii nu au drept sĕ se întrunéscă *ca atarĭ*, pentru-că ei numai ca membri ai naţiunei ungare au drept de esistenţă. In felul acesta vor sĕ pună în locul naţiunei ungare politice pe Maghiarĭ, ca naţiune genetică, și sĕ declare identice aceste două concepte. Acésta e ne mai auzit; căcĭ décă naţiunea politică are sĕ însemne apartinerea la stat, acésta totușĭ nu se póte confunda cu naţiunea genetică, și e un adevĕrat atentat contra popórelor Ungariei, ca ele tóte sĕ fiă silite sĕ aparţină naţiunei genetice maghiare, rassei domnitóre,

Cât de mult penibil a fost noul proiect de lege despre maghiarisarea numelor de localităţĭ nu numai pentru Slovacĭ, Românĭ și Sêrbĭ, ci și pentru circumspecţii Sașĭ, carĭ n'au participat la congresul naţionalităţilor din 1895 — se vede din împrejurarea, căAșii au dat deputaţilor lor din dieta ungară îndrumarea sĕ iésă din partida guvernului. Acésta este fórte semnificativ.

Dér nu vor mai putĕ amăgi străinătatea asupra întêmplărilor din Ungaria. Inzadar se vor mai provoca la aceea, că mișcarea naţionalităţilor ar fi opera unor agitatorĭ. Acésta este espedientul ordinar pentru a masca domnia volnĭciei. Conducĕtorii Slovacilor, Sêrbilor și Românilor, departe de-a hrăni nemulţămirea se ostenesc tocmai în a potoli nemulţumirea, și amărăciunea ce crește cu fiă-care ḑi la conaţionalii lor.

Factorii conducĕtorĭ în Ungaria au făcut din cestiunea naţionalităţilor *cestiune de putere*, desconsiderând interesele statului ungar, ca și interesele de putere mare ale monarchiei. Evident, că cât timp puterea de stat în Ungaria tinde la nimicirea naţională a Românilor și Sêrbilor, nu se póte cugeta la o relaţiune de vecinătate amicală cu România și Serbia.

Sĕ fim cruţaţĭ de imputarea, că am urmări tendinţe centrifugale. Fidelitatea și devotamentul nostru cătră tron și patrie nu pot fi trase la îndoială. Intr'o Ungarie mulţumită nu pot esista tendinţe centrifugale, cum nu esistă de acestea în libera Elveţiă.

Cu deplină lealitate cătră tron și patrie, trebue sĕ *protestăm* solemn contra violentării de până acum a maioritătii popórelor din Ungaria. Protestăm contra tendinţii puterii de stat de a crea din Ungaria, în contradicţie cu istoria și relaţiile ei etnice, un stat național omogen, ceea ce contradice și legii de naţionalităţĭ, făcută numai de Maghiarĭ, și care recunósce diferitele naţionalităţĭ ale Ungariei. Protestăm în contra încercării de a ne denega dreptul de esistenţă pe temeiul legii despre egala îndreptăţire. In special protestăm contra nouelor acte ale guvernului și parlamentului ungar. Protestăm contra proiectului de lege despre maghiarisarea numelor de localităţĭ, primit de parlament. Protestăm contra actelor de volnicie ale guvernului, ca noi sĕ nu ne putem întruni ca Slovacĭ, Sêrbĭ și Românĭ, și protestăm că adunările nóstre legal anunţate au fost oprite în mod nelegal.

Fiind-că suntem eschișĭ din parlament și suntem opriţĭ a ne întruni și a ne ridica vocea contra violentărilor conaţionalilor noștri, aducem acest protest al nostru la cunoscinţa lumei pe calea publicităţii și declarăm sĕrbătoresce, că Românii, Sêrbii și Slovacii nu vor înceta a lupta neînfricaţĭ pentru drepturile lor naţionale, pentru egala lor îndreptăţire, până ce vor ajunge la ţintă, pentru că aceste drepturĭ pot fi pe un timp denegate orĭ încălcate cu forţa, ele însĕ sunt și rĕmân inprescriptibile.

Budapesta, la 10 Ian. 1898.

Comitetul esecutiv al congresului naţionalităţilor dela 1895.

In cestiunea unui episcopat unguresc greco-catolic.

Revenim adĭ mai pe larg asupra rĕspunsului, ce l'a dat ministrul unguresc de culte Iuliu *Wlassics* în ședinţa dela 11 Ianuarie n. a camerei ungare, în urma unei interpelărĭ a deputatului Rátkay în cestiunea înfiinţărei unui episcopat unguresc greco-catolic în Hajdu-Dorogh.

Intâiŭ de tóte ministrul declară, că despre înfiinţarea unei asemenea episcopii *nu póte fi vorba* pe cât timp nu se va resolva mai întâiŭ cestiunea *limbei liturgice maghiare*, deórece, dise ministrul, e întrebare, décă înfiinţarea unui episcopat greco-catolic *particular* cu limbă maghiară ar fi *de interes național* și în interesul *statului maghiar*, pe cât timp nu va fi resolvat mai întâiŭ scopul și destinaţiunea episcopatului, care se cuprinde în cestiunea limbei liturgice maghiare.

Fostul ministru de culte și instrucţiune publică Augustin Trefort încă în 1881 dobêndise hotărîrea preaînaltă pentru înfiinţarea unei episcopii greco-catolice deosebite. Prin acéstă hotărîre s'a dat împuternicire numai pentru facerea lucrărilor pregătitóre, carĭ au constat din aceea, că s'a cerut părerea atât a episcopilor interesaţĭ, cât și a mai multor prelaţĭ, cum și a profesorilor de religiă dela universitatea din Budapesta. Părerile date de aceștia au făcut, ca cestiunea sĕ fiă de-ocamdată luată dela ordinea ḑilei.

Congregaţiunea *de propaganda fide* în timpul din urmă a pus din nou la ordinea ḑilei cestiunea principală, adecă cestiunea liturgiei, întru cât adecă în tómna anului 1896 a dat o ordinaţiune, prin care se interḑice întroducerea limbei maghiare ca limbă liturgică. Guvernul, adause ministrul, cu tótă rigórea și hotărîrea îșĭ cunósce datorinţa și chiămarea sa în acéstă cestiune; el însĕ scie și aceea, că dreptul de-a hotărî asupra limbei liturgice este o *cestiune internă a bisericei.* Dreptul de-a hotărî, împreună cu marea rĕspundere morală pentru urmărĭ, cade asupra supremei autorităţĭ bisericescĭ, care în casul de faţă este S-tul Scaun dela Roma.

Dér pe când guvernul e consciu despre acestea, el este tot-odată cu atenţiune și faţă de *marile interese naţionale, ce stau în nedespărţită legătură cu cestiunea liturgiei* și e cu considerare faţă de postulatele păcii religionare, carĭ ușor pot fi periclitate; el e deplin consciu și despre aceea, că guvernul are și în direcţia acésta datorinţe necondiţionate, au însĕ datorinţe și episcopii interesaţĭ și au la tot casul și prelaţii din patriă. Și acéstă datorinţă se referă la împrejurarea, ca acéstă cestiune sĕ fiă lămurită la locurile competente din partea tuturor factorilor interesaţĭ în mod sincer, clar și fără reserve din tóte punctele de vedere, din punctul de vedere al desvoltărei istorice, al stadiului actual, împreună cu tóte consecenţele sale. Atât prelaţii, cât și guvernul îșĭ fac datorinţa. Guvernul a luat asupră-și în acéstă cestiune nu numai un rol istoric și statistic, dér el *jócă rol și la darea informaţiunilor.* (Aprobărĭ). Tractările sunt încă în curgere.

După aceste lămuririĭ, camera între aprobărĭ generale ia la cunoscinţă rĕspunsul ministrului. In acest rĕspuns se confirmă din nou planul hotărît al guvernului, de-a câștiga limbei ungurescĭ facultatea de-a putĕ fi întrodusă în bisericile greco-catolice. Dobêndită odată acéstă facultate, guvernul nu se va mai mulţămi cu înfiinţarea unei episcopii maghiare „particulare" pentru renegaţii greco-catolicĭ din Hajdu-Dorogh, ci el speră, se vede, de-a face ceva mai mult în asta privinţă, — de-a face ceva *general*, ér nu particular. Banii meniţĭ pentru salarisarea preoţilor vor fi un bun mijloc pentru de-a premia pe cei ce vor încerca sĕ întroducă limba maghiară prin bisericile nóstre, ér décă prin corumperĭ și mituirĭ nu se va putĕ face trébă, se va procede la ajutorul pandurilor și a baionetelor gendarmerescĭ, — se va face adecă și cu bisericile române ceea ce se face astădĭ cu scólele.

Cam aci vor sĕ ajungă maghiarisatorii cu planurile lor. Ei sunt capabilĭ de tóte. Noi însĕ, încă trebue sĕ fim preparaţĭ pentru tóte.

Nou Memorand. Primim următórea comunicare: „Comitetul esecutiv al congresului naţionalităţilor din an. 1895 a hotărît în ședinţa sa din 10 Ian 1898, ţinută în Budapesta, a convoca *congresul naţionalităţilor* la sfîrșitul lui Maiŭ a. c. în Budapesta. Chemarea principală a congresului va fi de a trimite prin o deputaţiune din sînul séu la Maj. Sa un Memorand al Românilor, Sêrbilor și Slovacilor".

Afacerea Dreyfuss.

Procesul intentat maiorului Valsin-Esterhazy în afacerea Dreyfuss s'a terminat, precum s'a și așteptat de cei mai mulţĭ, cu achitarea lui Esterhazy.

Proeesul lui Esterhazy s'a încheiat Marţĭ séra. Pe la 5 óre s'a terminat ascultarea martorilor. A urmat apoi un rechisitoriu scurt al comisarului guvernului și aperarea avocatului Tezenas, consiliul de resbel a achitat pe maiorul Esterhazy.

Președintele a pus consiliului cestiunea următóre: Este maiorul Esterhazy culpabil că a practicat machinaţiunĭ séu a întreţinut înţelegerĭ cu vre-o putere străină séu cu agenţii sĕi, pentru a-i angaja sĕ comită ostilităţĭ séu sĕ întreprindă vre-un resbel în contra Franciei séu pentru a le procura mijlóce pentru acésta?

Consiliul în unanimitate a declarat asupra acestei cestiunĭ: Nu, Esterhazy nu este culpabil.

In momentul când maiorul Esterhazy a eșit, o grupă i-a făcut ovaţiunĭ.

Foile germane sucţin morţiș, că în cercurile oficiale din Germania, ca și în cercurile diplomatice din Paris, Dreyfuss trece în genere ca nevinovat și se crede, că guvernul frances și tribunalul de resbel au fost mistificaţĭ. Ministeriul frances numai de aceea ar ţinĕ așa tare la *res judicata*, pentru-că crede, că revisuirea procesului Dreyfuss va sgudui guvernul și autoritatea superióră.

Cu totul altfel cugetă, se'nţelege, publicul din Francia și mai ales antisemiţii, carĭ îșĭ arată pe faţă bucuria pentru achitarea lui Esterhazy.

SCIRILE ḑILEI.

— 2 (14) Ianuarie

Preoţĭ românĭ subvenţionaţĭ de guvern. „Pesti Naplo" spune, că ministrul unguresc de finanţe va da și anul acesta anumite ajutóre preoţilor gr. cat. din Ardeal, ale căror parochii se află sub patronat erarial. Se vede, că e vorba érăși de acei preoţĭ românĭ din Munţii apusenĭ, ale căror subvenţiunĭ erau împreunate cu oficiul lor, dér pe carĭ ministrul a început sĕ le folosésca pentru corumperea preoţimei, conferindu-le *persónelor* și nu beneficiului.

Invĕţămêntul în comitatul Strigoniului. In congregaţia comitatului Strigoniu a făcut mare sensaţiă raportul noului inspector unguresc de scóle Vargyas, după care cestiunea învĕţămêntului în acel comitat e cu desĕvîrșire negligiată, așa că va trebui sĕ trécă mult timp până se va putea pune la loc ceea ce s'a negligiat. — Va sĕ ḑică au Ungurii destul gunoiŭ înaintea casei lor. De-ar fi ómenĭ cumintĭ, ar căuta sĕ și-l mature pe acela, ér nu sĕ tóce în cap scólele nóstre, carĭ în multe privinţe sunt superióre scólelor ungurescĭ.

Iubileul Regelui danes. In capitala Daniei, Coppenhaga, se fac marĭ pregătirĭ pentru iubileul regelui Christian. Regele adecă la primăvară îșĭ va serba a 80 aniversare dela nascerea sa și tot-odată și iubileul de 80 anĭ de domniă și nunta de aur. Danesii vor lua parte la acele serbărĭ cu trup cu suflet, deórece regele Christian este unul din cei mai popularĭ regĭ, din câţĭ a avut Dania. Părechia regală danesă e atât de populară, încât a devenit aprópe legendară și nu este bucătăriă în tótă ţéra, unde sĕ nu se afle tabloul părechei regale. Astfel nu e mirare, décă în Dania aștéptă mic și mare ḑiua iubileului cu cea mai mare pompă și strălucire. La serbărĭ se aștéptă în Coppenhaga tóte rudele părechei

BCU Cluj / Central University Library Cluj

regale anume: părechia imperială ruséscă, familiă regéscă a Greciei, prinţul de Wales cu soţia, părechia princiară de Cumberlanda, părechia regală svedeză, principii de Schaumburg-lippe etc. Se ventiléză scirea, că la serbările jubilare va lua parte şi împĕratul Germaniei Wilhelm şi monarchul nostru Francisc Iosif, carĭ se ḑice, că ambii şi-au anunţat presenţa lor prin epistole. Marile serbărĭ se vor ţiné pe la începutul lunei lui Aprilie.

Logodnă. Ni-se anunţă logodna d-lui *Ion I. Gămulea* din Brăila cu d-ra *Gizela Elisabeta Ignea.* — Felicitările nóstre!

Nenorocirĭ elementare. Din Haga se telegraféză: Scirile, ce sosesc din Batavia cu data de 6 Ianuarie n. spun, că capitala insulei Amboina *a fost total nimicită* în urma unui cutremur de pămênt. Opt-ḑecĭ de ómenĭ au murit, ér ca la 200 sunt greu rănițĭ. — Din New-York se anunţă, că în jurul oraşului Forth-Smith a bântuit un orcan puternic, care a nimicit partea cea mai mare a oraşului. In urma acésta s'a iscat şi un foc mare, care a potenţat spaima poporaţiunii.

Fómete în Ungaria. Scirile, ce sosesc din comitatul Torontal şi Bacĭ, cele mai productive comitate ale Ungariei, sunt tot mai grozave. In comitatul Bacĭ, după raporturile oficiale, se află actualmente *12,321 de ómenĭ, carĭ stau sĕ péră de fóme.* Cei mai mulţĭ din ei sunt socialiştĭ, din care causă e şi temere, că vor isbucni marĭ turburărĭ, mai ales fiind-că adevĕrata fómete are sĕ urmeze de aci înainte. Morile stau pe loc, căcĭ n'au ce măcina, magazinele tóte sunt góle.

O afacere celebră.

La 3 Ianuarie st. v., se va judeca, la Iaşĭ, procesul dintre contesa Elisa Balş şi fiica sa Maria Beldiman. Procesul se înfăţişéză pentru a doua-óră, de-óre-ce prima hotărîre a tribunalului a fost cassată de Curtea de Apel, pentru vicii de formă.

Étă un mic resumat al acestui interesant proces, ce'l dă „Epoca" după ḑiarele străine „Koelnische Ztg." şi „Journal de Liege" carĭ s'au ocupat mult cu el.

Viaţa Mariei Beldiman este un adevĕrat roman.

Născută la Florenţa, în Italia, ea este fiica legitimă a lui Dimitrie Beldiman, fost prefect la Iaşĭ şi a d-nei Elisa, născută Balsch de Baux.

Botezată în religia ortodoxă, d-şóra Beldiman a primit numele de Smaranda. Ea nu avea decât 6 anĭ, când grave neînţelegerĭ isbucniră între părinţii ei.

Cedând nu scim căror influenţe, mama ei o răpesce afecţiunei părintelui şi o instaléză în 1864, la Colonia, în monastirea *Ursulinelor.*

Smaranda Beldiman rĕmase aicĭ, departe de dragostea părintelui şi a familiei sale, timp de 14 anĭ. Afabilitatea, manierele distinse şi graţiile tinerei fete îi atraseră, în scurt timp, iubirea colegelor de pension. Singurătatea în care se găsea, sechestrul la care era supusă, lipsa de orĭ-ce comunicaţiune cu ţéra şi cu familia ei, provócă simpatiile celor carĭ au cunoscut-o şi mai târḑiu, când ordinul Ursulinelor este isgonit, printr'o lege specială din Germania, acestea iau cu dênsele pe Smaranda Beldiman.

*

In timpul acesta, ea se converti la catolicism, primind numele de Maria, sub care figuréză în procesul dela Iaşĭ.

Acéstă convertire, lesne esplicabilă, fiind dată viéţa ce ducea şi influenţele la carĭ a fost supusă, excită şi mai mult duşmănia mamei ei, contesa Eliza Beldiman, care — deşi nedespărţită de bărbatul sĕu — îşĭ luase numele de naştere de Balsch, îndată după ce părăsise domiciliul conjugal.

Ursulinele se instalaseră în Belgia, în orăşelul Marche les Dames, şi cum Maria atingea acum vêrsta majoratului, mama ei îi propune sĕ-i redea libertatea, sub condiţiunea ca sĕ renunţe la orĭ-ce legăturĭ cu familia tatălui sĕu, mort în 1873 la Berlin.

Maria Beldiman refusă. Atuncĭ mama ei o ia din Belgia şi o instaléză în monastirea *Damelor Mizericordiei* din Paris.

O nouă viéţă de tortură morală începe, din acest moment, pentru tînĕra fată.

*

Lungul sechestru la care era supusă, nu trecuse însĕ neobservat.

Câţĭ-va ómenĭ de inimă intervin şi în urma mijlocirei ministrului României la Paris şi a parchetului francez, Maria Beldiman este eliberată. Ea se reîntórce un moment la Marche les Dames, ér mai apoi primesce ospitalitatea unei înalte dame din Colonia, contesa V. Steinlein, ale căreia simpatii Maria le câştigase în timpul cât fusese în mănăstirea Ursulinelor.

Din momentul însĕ ce ea părăsesce mănăstirea *Damelor Mizericordiei*, mama ei — care până atuncĭ plătise regulat întreţinerea ei — refusă sĕ-i mai dea vre-un ajutor.

Din fericire pentru dênsa, un unchiu al ei — aflând despre nenorocirile nepótei sale, pe care până atuncĭ o creḑuse mórtă — se grăbesce a-i veni în sprijin.

*

La Colonia, tînĕra fată rĕmase şése anĭ şi graţie relaţiilor ce-şĭ asigurase, ea este presentată Reginei Elisabeta, în trecere prin oraşul Renau. Prinsă de milă pentru nenorocita ei stare, Carmen Sylva îi dădu o mică pensiune din caseta ei particulară.

Duşmănia contesei Balsch o urmărea însĕ. Denunţată ca fiică nesupusă autorităţei părintescĭ, Maria Beldiman are multe displăcerĭ cu poliţia germană şi e nevoită, în cele din urmă, sĕ părăséscă Colonia şi sĕ se reîntórcă în Belgia.

Persecutată astfel, ea se refugiază din nou într'o mănăstire, la Liège de astă-dată.

După câte-va lunĭ însĕ, Maria se retrage din mănăstire, pentru a lua un mic apartament în strada Bois i'Evêque.

Până atuncĭ ea nu intentase încă proces mamei sale. Starea de miserie în care se afla, o silesce sĕ facă însĕ şi pasul acesta şi o acţiune, în recunóscerea de fiică unică a contesei Balsch, este îndreptată tribunalului din Iaşĭ.

*

In acest moment, Maria Beldiman se află în Liège. Bolnavă şi desperată, ea aştéptă resultatul procesului intentat.

După cum am spus, el se va înfăţişa din nou, la 3 Ianuarie 1898.

Contesa Elisa Balsch a citat, ca martorĭ în proces, pe d-şóra Eliza Camper, Colonia, Kasinostrasse 4; d-l Al. Ghica Bragadiru, ministru plenipotenţiar la Sofia, şi pe d-şóra Mère Zelig, superióra institutului Sacré Coeur, Iaşĭ.

Acésta este, în resumat, trista epopeie a d-rei Maria Beldiman.

Graţie întinsei publicităţĭ ce i s'a dat în ḑiarele strĕine, afacerea este acum una din causele celebre judiciare europene.

Producţiunĭ şi petrecerĭ.

Bal românesc în Alba-Iulia. Inteligenţa română din Alba-Iulia şi jur învită la Balul, ce se va aranja Duminecă în 23 Ianuarie n 1898 la hotel „Hungaria". Inceputul la 8 óre séra. Intrarea: de persónă 1 fl., de familiă de 3 persóne 2 fl, de familă peste 3 persóne 3 fl. Venitul curat e destinat pentru ambele şcóle române din Alba-Iulia. Suprasolvirile se primesc cu mulţămită şi se vor chita pe cale ḑiaristică. Al. Velican advocat, preşedinte; Iosif Roman cassar; Iuliu Roşca controlor; Com. aranj: Dr. Al. Fodor medic P. S. Cirlea comerciant. Ios. Cirlea propr. Totoian teol. abs., Val. Velican comtabil, Cl. Boeriu subcomptabil, I. Popa teol. abs. st. în drept., V. Pop st. în drept., G. Macelariu, Camil Velican studenţĭ în drept., Enea Pop Bota, Candin Suciu teologĭ abs., Rubin Patiţia. Victor Gerasim, Aurel Gerasim, Aurel Sava, Aurel Danielo şi Ioan Moldovan studenţĭ în drept.

Dare de sémă şi mulţămită publică.

In 26 Dec. v. s'a ţinut petrecerea din Codlea, a cărui venit curat este destinat în folosul bibliotecei şcolare. Petrecerea ca atare a reuşit fórte bine, luând parte afară de Codleni, carĭ spre mare mirare a străinilor s'au presentat în un numĕr de tot frumos, şi din împrejurime precum din Braşov, şi Ţinţarĭ. Au suprasolvit următorii d-nii: Heinrich Reimesch 25 cr., Thomas Kraus 25; Martin Kraus 25; Carol Bolesch 25; Christian Stamm 05; Königes 5; Ioan Gavrilescu preot 1 fl., George Cârlan notar 50; Ioan Danciu înv. 25; Ioan Ciolan 25; Michail Türk preot ev. l. 50; Dr. Branovatki medic 50; George Cziczea 50: Frideric Klein 25; Moritz Bock 75; Eremia Iliescu preot 1 fl. Primésca D-nii contribuenţĭ şi pe calea acésta sincera mulţămită

Codlea, în 28 Dec. n. 1897.

Comitetul arangiator.

ULTIME SCIRI.

Praga, 13 Ianuarie. In şedinţa de aḑĭ a dietei provinciale s'au început primele atacurĭ între Cehĭ şi Germanĭ. La ordinea ḑilei era propunerea lui *Bonque* în cestiunea limbei. Propunĕtorul însĕ nu s'a presentat la şedinţă. De-asemenea nu s'a presentat nicĭ contra propunĕtorul *Schlesinger*. Cu tóte astea s'au început desbaterile asupra propunerei în cestiunea limbei.

Prinţul *Lobkowitz*, mareşalul ţĕrei, luà asupră-şĭ rolul de raportor, începênd sĕ vorbéscă *în limba cehă.* Germanii începură atuncĭ sĕ facă larmă. *Wolf* păşì la mijlocul salei şi împresurat de Germanĭ, începù sĕ strige cu vehemenţă: *Vorbesce nemţesce! Nu înţelegem limba cehă. Avem dreptul de a înţetege ceea ce vorbescĭ!* Cehii săriră dela locurile lor şi *începură sĕ ameninţe pe Wolf cu pumnii.* Wolf le rĕspunse: *„Ameninţaţĭ numai! Veţĭ vedé acuşa, ce are sĕ se întêmple!"*

După ce sgomotul se mai liniscì, Lobkowitz începù sĕ continue vorbirea în limba germană. Atuncĭ Cehii începură sĕ strige: *Nu vom suferi sĕ fim oţensaţĭ! Vorbesce cehesce!*

Sgomotul continuă. Mareşalul ţĕrei sună mereu clopoţelul. O parte dintre Cehii tinerĭ părăsesc sala demonstrativ.

DIVERSE.

Aniversarea morţii lui Napoleon III. Dumineca trecută s'au împlinit 25 de anĭ dela mórtea lui Napoleon III, ultimul împĕrat frances. De un pătrar de secol asămintele împĕratului frances zac pe teritortul engles, dér totuşĭ în pămênt frances. La mórtea lui Napoleon III adecă Bonapartiştii au dus fiă-care câte-un sac de pămênt din Francia, ca osĕmintele împĕratului sĕ se odihnésoă în pămênt de-al patriei sale. Impĕrătésa Eugenia rătăcesce de atuncĭ prin lumea largă şi jălesce mai mult pe fiiul, decât pe bărbatul sĕu. Acum nicĭ ea nu mai speréză, ca Francia sĕ mai fiă odată împĕrăţiă. Francesii acum nu mai invidiéză pe împĕrătésa de odinióră, Eugenia, ci mai mult o compătimesc. Insu-şĭ guvernul frances, cum şi foile oficióse bucină în lume, că nicĭ-odată nu vor lua în mod oficios spre cunoscinţă, că ea, Eugenia, a fost odată împĕrătésa Franciei, care ar avé pretensiunĭ la tron. Osĕmintele lui Napoleon I după 19 anĭ au fost aduse de pe insula Sânt Helena în Paris. Despre transportarea la Paris a osĕmintelor lui Napoleon III însĕ, până acum nicĭ nu s'a făcut pomenire.

Unde guvernéză femeile? In cercul Smolensk din Rusia se află un ţinut, unde aprópe esclusiv femeile guvernéză. Sunt cam vre o 20 de comune, carĭ împreună se numesc *regatul femeilor.* In fiă-care an prin Februarie bărbaţii pléca toţĭ la lucru prin Rusia cea estinsă şi până prin Decemvre nu se reîntórce. Tot lucrul casnic, economia şi edificarea caselor îl îndeplinesc femeile. Este natural, că şi administraţia trebue sĕ o îndeplinéscă tot femeile, aşa că în fiă-care comună primarul şi toţĭ juraţii sunt femei. Câte-va comune au un guvernator comun, care adună darea şi apoi o trimite în oraşul Smolensk. Ţarina Fedorovna, soţia Ţarului Nicolae II se interesézà fórte mult de micul stat al femeilor şi a lăsat sĕ le edifice scolĭ şi asilurĭ de copii. Femeile, afară de lucrul casei mai au de a face şi altele, anume ele pregătesc berea cea mai renumită în Rusia, numită *bragă* şi un fel de colacĭ numiţĭ *pirog.* Ca dovadă, cât se interesézà guvernul Rusiei de micul stat al femeilor, ispravnicul districtului Smolensk în fiă-care an face raport cabinetului imperial despre starea statului femeilor Raportul îl cetesce însuşĭ Ţarul şi apoi i-a disposiţiile de lipsă şi le dă ajutorul material necesar.

Violine preţióse Ducele de Saxa-Coburg-Gotha a cumpărat ḑilele aceste o violină cu 35.000 francĭ. Violinele „Stadivarius" sunt cele mai preţióse cu 50.000 francĭ. Un american pasionat cu numele Hawley, umblă de mai multe lunĭ prin Italia şĕ adune violine vechĭ, plătindu-le cu preţurĭ fórte marĭ. Până acum a cheltuit la violine vechĭ nu mai puţin ca 400.000 francĭ.

Literatură.

„Cosmopolis" revistă internaţională, ce apare în broşurĭ lunare à 1.50 cr. în editura A. Hartleben, Viena. Editor: F. Ortman. Acéstă întreprindere internaţională, care se editéză simultan de cătră 7 case marĭ editóre în Viena, Berlin, Paris, Londra, Petersburg, Copenhaga şi New-York, a cărei cuprins este redactat în 3 limbĭ, în cea germană, francesă şi englesă — fiă-care tutor scriind în limba sa — găsesce la publicul cetitor tot mai mare trecere. Broşura pentru Ianuarie 1898 are următorul cuprins:

In limba germană: Warten, Adalbert Meinhardt: „Zukunftsstaatliches", W. Liebknecht; Briefe aus Rom, P. D. Fischer; Deutsche Bücher, Anton Bettelheim; Das Theater in Berlin, Paul Schlenther; Politisches in deutscher Beleuchtung, „Ignotus";

In limba francesă: Les Deux Parties, Paul et Victor Margueritte; Le Socialisme Français, Jean Jaures; Duc de Richelieu: Lettres sur l'Italie, R. de Cisternes; Le livre à Paris, Emile Faguet; Le Théâtre à Paris, Jules Lemaitre (de l'Acad. franc.); Revue du Mois, Francis de Pressense.

In limba englesă: John Delavoy, Henry James; Sociálism and the Future of England, H. M. Hyndman; Notes on New Books, Andrew Lang; The Theatre in London, A. B. Walkley; The Globe and the Island, Henry Norman.

*

„Curs complet de corespondenţa comercială", de *I. C. Panţu*, prof. la şcóla com. superióră din Braşov. O carte octav mare de 17 cóle de tipar, de tot instructivă pentru comerciantĭ şi pentru alţii, carĭ stau în legăturĭ de afacerĭ cu vre-o bancă Are parte teoretică şi practică. In ea se vorbesce pe larg despre tot felul de scrisorĭ şi acte comerciale atât în afacerĭ de mărfurĭ, cât şi în afacerĭ de bancă; apoi sunt tractate şi lucrurile referitóre la cambii. Cu totul conţine 375 de esemple practice esplicate în partea teoretică şi în text. Are şi un registru, în care se esplică terminii comercialĭ. Conţine modele de circulare, scrisorĭ de informaţiunĭ, recomandaţiunĭ şi acreditive; scrisorĭ în comerciul cu mărfurĭ, comisiune şi spediţiune; cestiunĭ cambiale, afacerĭ cu efecte, monede şi cupóne etc. O recomandăm tuturora carĭ se interesézà de afacerile de comerciu. Se află de vêndare la *administraţia „Gazetei"*, la *Librăria archidiecesană din Sibiiu*, şi la *N. N. Ciurcu* în *Braşov* cu preţul de 1 fl. 60 cr.

*

Buchetul de *I Pop Reteganul*, este o cărticică de poesii duióse, pe carĭ adeseorĭ le-am auḑit cu toţii cântându-se în timpul tinereţelor şi copilărei nóstre şi carĭ fórte bine ar fi, décă cei ce sciu cânta nu le-ar da uitărei, căcĭ cântările nóstre vechĭ, în multe, în fórte multe privinţe întrec pe cele nouĕ. Intre poesiile cuprinse în acéstă cărticică se află multe de dragoste, ca „De-aşĭ fi iubit", „Pieptu-'mĭ bate" „Unde eştĭ", „Tu care eştĭ pierdută", „Ah mi-e dor, mi-e dor de tine", „Cât e ţéra românéscă", „Veḑĭ rêndunelele se duc", „Doi ochĭ", „Sub acéstă négră stâncă", „Scumpă dragă copiliţă", „Du-te, du-te n'ai mai fi", „Sci tu" şi alte multe; apoi „Bucuriă, bucuriă" de Metropolitul Şuluţiu, „Sĕrac m'a născut mama", „Un rĕsunet", „Domnul Tudor" etc. Preţul 25 cr. (prin poştă 28 cr.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cărţi de cetit.

Dela **Tipografia A. Mureşianu** din Braşov se pot procura următórele scrierĭ bune pentru popor: (Pentru uşurarea cheltuelilor mai bine este a se procura de odată cu reînoirea abonamentelor la „Gazeta Transilvaniei“, orĭ a procura mai multe cărţĭ de odată.)

Memorii din 1848–49 de regretatul *Vasilie Moldovan*, fost prefect al Legiunei III în 1848–49. Istorisirile cuprinse în acéstă carte sunt de cel mai mare interes istoric şi naţional, sunt scrise într'o limbă uşóră şi plăcută. Preţul 50 cr. (cu posta 55 cr.)

Trandafirĭ şi viorele se numesce o frumósă şi elegantă carte de poesii poporale, culese şi ordinate de *Ión Pop Reteganul*. E o carte de vre-o 200 pag., în care găsim o mulţime de cântece bătrânescĭ, voinicescĭ, ostăşescĭ, de bucuriă, de dragoste, jale, dor, urît, mănia, nĕcaz, cântece glumeţe, dela nunţĭ şi altele. *Ediţiunea II.* Preţul 60 cr. (cu posta 65 cr.)

Nopţi de iérnă, novele pentru popor de *George Simu*. Conţine vre-o 7 novele cu tendinţe morale. Mărimea 250 pag. Preţul 60 cr. (cu posta 65 cr.)

Dracul, novelă de V. R. *Buticescu*. E scrisă fórte poporal cu tendinţa de-a combate credinţa deşértă. Preţul 10 cr. (prin poştă 12 cr.)

„Lira Bihorului“, este o cărticică cu balade poporale, adecă o carte cu povestirĭ istorice scrisă în versurĭ, de *Antoniu Pop*. Preţul 20 cr. (cu posta 23 cr.)

Vinurĭ din póme, scriere în limba poporală, de *Grigorie Halip*, profesor la şcóla agronomică din Cernăuţĭ. Este o carte de 96 pagine, în care se dau esplicaţii şi învĕţăturĭ amĕnunţite asupra modului, cum este a-se face tot feliul de vin şi must din felurite póme, carĭ póme sunt mai bune pentru facerea vinului şi cum este a-se manipula vinul pentru a avé gust bun etc. Preţul 20 cr. (prin poştă 23 cr.)

Pentru *preoţi, învĕţătorĭ* şi alţĭ bărbaţĭ cu carte mai multă se pot procura următórele cărţĭ, dela Tipografia „A. Mureşianu“ din Braşov:

„Predicĭ *pe tóte Duminecile şi sĕrbătorilor de peste an* de *Em. Elefterescu* doctor în medicină şi teologiă, cunoscut atât de bine în cercurile românescĭ din numĕrósele sale scrierĭ atât de mĕdnóse, instructive şi cu atâta gust cetite. E o carte mare, de 350 pag. Preţul 1 fl, 50 cr. (4 lei).

„Predicĭ pentru Duminecĭ“ de *Justin Popfiu*, învĕţatul scriitor bisericesc, marele orator şi bunul Român de odinióră. E o carte de vre-o 500 pag. format mare, cuprindênd predicĭ frumóse pentru tóte Duminecele de peste an. Preţul 2 fl. 20 cr. (prin postă recomandat 2 fl. 35 cr.)

Cuvêntărĭ funebralĭ şi iertăciunĭ pentru diferite casurĭ de mórte, întocmite de *Ioan Papiu*, cunoscutul scriitor bisericesc, adĭ canonic în Gherla. Este asemenea o carte mare, de vre-o 400 pag. Preţul numai 1 fl. 50 cr. (prin postă 1 fl. 60 cr.)

Cuvêntărĭ bisericescĭ pe sĕrbătorile de peste an, scrise tot de d-l canonic *Ioan Papiu*. Pe lângă predică, se mai află în text câte-o instructivă notiţă istorică privitóre la însemnătatea diferitelor sĕrbătorĭ. Conţine vre-o 400 pag. Preţul 1 fl. 50 cr. (în loc de 2 fl. cum era la început); prin postă 1 fl. 60 cr.

Predice pentru Duminecile de peste an, compuse după catechismul lui Decharbe, de *Vasiliu Christe*. Conţine predicĭ dela Dumineca XI după Rosalii până la Dumineca Vameşului. Preţul 80 cr. (prin postă 85 cr.)

*

Părintele Nicolae schiţă din viéţa preoţilor, de *George Simu*. Preţul 30 cr. (prin posta 33 cr.)

Manual catechetic pentru primii anĭ şcolasticĭ, ca îndreptar pentru catecheţĭ, învĕţătorĭ şi părinţĭ, prelucrat de *Basiliu Raţiu*, fost profesor în seminariul din Blaşiu ér adĭ vicar la Făgăraş. Preţul 40 cr. (cu posta 45 cr.)

Cuvêntul în şcóla poporală, de *Iulin Pop*. învĕţător în Năsĕud. Teoriă, praxă şi cântărĭ. Este o scriere întocmită pentru cei ce propun cântările. Preţul 30 cr. (cu posta 33 cr.)

Ortografia română în actuala sa stare de desvoltare, de *V. Dumbravă*, profesor în Beiuş. Ne mirăm mult şi aflăm aprópe de neînţeles, că din acéstă carte bine scrisă şi atât de necesară pentru tot Românul, care a absolvat gimnasiu, abia s'au vêndut până acum câte-va. Asta încă ne dă o tristă dovadă, ce nepăsătorĭ sunt faţă de literatura română ómenii noştri, carĭ se pretind a fi învĕţaţĭ, dér carĭ în mare parte nicĭ nu-şĭ cunosc bine limba lor, nu sciu ortografiă şi nu sciu regulele interpuncţiunei. Tóte acestea le-ar puté învĕţa din acéstă carte, care costă numai 40 cr. (cu posta 43 cr.).

In vîltóre, novele şi impresii, de distinsul scriitor român *A. Vlahuţă*. Conţine 24 scrierĭ diferite. Preţul 70 cr. (cu posta 75 cr.).

Poesii de *Vasiliu Ranta Buticescu*. E o bogată colecţiune de poesii, tipărite pe hărtiă fină şi formând un volum de lux. Preţul era la început 1 fl. 20 cr., acum numai 60 cr. (cu posta 70 cr.).

Din trecutul Silvaniei, legende de *Victor Russu*. Conţine 25 legende diferite. Preţul unui esemplar de 170 pag. era la început 1 fl., acum numai 30 cr. (cu posta 38 cr.).

Felicitărĭ în poesii şi prosă la anul nou, ḑiua nascerei şi ḑiua numelui, cătră diferite rudenii, preoţĭ învĕţătorĭ şi binefăcĕtorĭ, precum şi vorbirĭ la diferite ocasiunĭ şcolastice, de *George Simu*. Preţul 20 cr. (cu posta 22 cr.).

Toaste pentru tot felul de persóne şi ocasiunĭ, de *Tit. V. Gheaja*, spiritual la institutul de corecţiune din Gherla. Preţul 10 cr. (cu posta 22 cr.).

Prietenul Săteanului Român, sfătuirĭ în formă de dialog, scrise de d-l *Ioan Pop Reteganul*. Este o carte plină de învĕţăturĭ fórte folositóre pentru popor. In ea se arată prin esemple vii căile, prin carĭ omul ar puté sĕ se feréscă de multe rele şi sĕ ajungă la bunăstare şi fericire; se vorbesce în ea despre măestrii şi învĕţătură, despre cultivarea pomilor, despre limbă şi lege, despre procese, împrumuturĭ, beţiă, lux, lene, despre pomărit şi stupărit, vinul de póme, cum se îmbogăţasc Jidanii, cum lucră ţeranii pământul în alte ţerĭ. La urmă se mai uflă şi o mulţime de poesii din cele mai plăcute pentru popor, scrise de cei mai aleşĭ poeţĭ românĭ. Preţul 30 cr. (trimis prin postă 35 cr.

Merinde dela şcólă séu învĕţăturĭ pentru popor, de *Dr. Georgiu Popa*. Este o carte mare şi fórte ieftină în asĕmênare cu mărimea ei. Dér şi mai ieftină în asĕmênare cu învĕţăturile marĭ şi multe, ce se cuprind în ea. Când pentru întâia-óră a eşit de sub tipar acéstă carte, tóte gazetele românescĭ au scris despre ea cu cea mai mare laudă. E în adevĕr o carte, care n'ar trebui sĕ lipséscă din bibliotecile românescĭ Preţul 60 cr. (trimis prin postă 70 cr.)

Săpătorul de banĭ, comedią în trei acte, localisată de *Antoniu Popp*. Se recomandă mai ales pentru cei ce vréu sĕ jóce teatru, fiind o piesă fórte uşóră, cu suget moral luat din mijlocul poporului. Preţul 12 cr. (prin postă 14 cr.)

Opşagurĭ, cât cioplite, cât pilite şi la lume împărţite, tot de *Pop Reteganul*. Sunt vre-o 60 de poesii glumeţe. Preţul 40 cr. (cu posta 45 cr.)

Proprietar: **Dr. Aurel Mureşianu.**
Redactor responsabil: **Gregoriu Maior.**

Nr. **8325**—1897.

Publicaţiune!

Pentru presentarea fasiunilor de dare după câştig, clasa III şi IV după interese de capitale, precum şi după capitale pasive:

a) **Cu privire la darea de câştig clasa III.**

Spre scopul de a mĕsura darea de câştig cl. III pe anul 1898 se fac atente tóte acele partide, carĭ exerciéză vr'un negoţ séu întreprindere supusă dărei, cu deosebire toţĭ neguţătorii, meseriaşii, carĭ au în serviciul lor ajutóre séu calfe, medicĭ, advocaţĭ, ingineri, antepreno rĭ de ziduri şi alte ataceri, carĭ pe periodul anilor 1896, 1897, 1898 n'au fost supuşĭ dărei, se provócă ca sĕ-şĭ ia în primire imediat blanchetele de fasiune, dela oficiul de dare orăşenesc, pentru a documenta câştigul. Aceste blanchete provĕḑute cu fasiunea recerută în tótă regula pentru darea de câştig clasa III sunt a se preda **cel mult până în 20 Ianuarie 1898 st. n.** la oficiul de dare orăşenesc.

b) **Cu privire la darea de câştig classa IV.**

La care sunt supuşĭ a o plăti tóte acele partide, carĭ au un salar fix, pensie, comunele publice, carĭ posed rente, bisericile, societăţile şi amploiaţii privaţĭ, mai departe: dirigenţii afacerilor, administratorĭ, contabilĭ, casierĭ etc. al căror salar se ridică peste 40 fl. lunar, se provócă prin acéstă sĕ şĭ ridice blanchetele dela oficiu de dare orăşenesc şi provĕḑute cu fasiunea recerută în tótă regula a-le presenta oficiului de dare **cel mult până la 31 Ianuarie n. 1898**

c) **Cu privire la darea după interese de capitale şi rente.**

Sunt provocate acele partide, carĭ iau dobândă după capitale, ce le-au împrumutat, a-şĭ lua blanchetele respective pentru fasiunea dărei, fără întârḑiere, dela oficiu de dare, şi după îndrumarea acestuia au sĕ le scrie şi cel mult **până la 20 Ianuarie 1898**, sĕ şi-le predea oficiului de dare. Asemenea şi persónele, carĭ au venituri de rente, precum şi acei proprietarĭ de morĭ şi piue, carĭ au dat în arêndă móra, orĭ piua, sunt îndatoraţĭ a înscrie în blanchetele respective arênda ce o primesc.

d) **Cu privire la fasiunea capitalelor pasive.**

Proprietarii de case şi de moşie ale căror realităţĭ sunt încărcate cu datorii, au a-şĭ lua asemenea respectivele blanchete şi, scrise cu datele necesare, a-le presenta oficiului de dare orăşenesc **cel muit până în 31 Ianuarie 1898**, contra unei adeverinţe de primire.

După **31 Ianuarie 1898, până în 15 Februarie 1898, blanchetele** de fasiune pentru **capitale în sarcina realităţilor**, au a se preda la oficiu de dare orăşĕnesc însoţite cu o petiţiune prin care se motivéză în mod demn de creḑut cauza întârḑierei cu predarea formularelor de blanchete la timpul prescris. Blanchetele cu fasiunile de datorii pe immobile, ce se vor presenta după 15 Februarie 1898, nu se vor lua de loc în consideraţiă.

Braşov, 31 Decembre 1897.

3—3, 103 **Oficiul de dare orăşenesc.**

☛ Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ a 5 cr. se potŭ cumpĕra în tutungeria **M. Gross.**

Cursul la bursa din Viena.

Din 13 Ianuarie 1898.

Renta ung. de aur 4%	121 25
Renta de coróne ung. 4%	99.60
Impr. căil. fer. ung. în aur 4½%	121.50
Impr. căil. fer. ung. în argint 4½%	101.—
Oblig. căil. fer. ung. de est. I. emis.	122.—
Bonurĭ rurale ungare 4%	96 75
Bonurĭ rurale croate-slavone	97.50
Imprum. ung. cu premii	154.—
Losurĭ pentru reg. Tisei şi Segedin.	140 25
Renta de argint austr.	102 30
Renta de hârtie austr.	102 30
Renta de aur austr.	121.75
Losurĭ din 1860	144.50
Acţii de-ale Băncei austro-ungară.	939 —
Acţii de-ale Băncei ung. de credit.	333.50
Acţii de-ale Băncei austr. de credit.	356 —
Napoleondorĭ	9.54
Mărcĭ imperiale germane	58.82½
London vista	120 05
Paris vista	47.57½
Rente de coróne austr. 4%	102.70
Note italiene.	46 60

Cursul pieţei Braşov

Din 14 Ianuarie 1898.

Bancnota rom.	Cump.	9.47	Vênd.	9 49
Argint român.	Cump.	9.44	Vênd.	9 47
Napoleond'orĭ.	Cump.	9.50	Vênd.	9 54
Galbenĭ	Cump.	5.63	Vênd.	5.66

Sz. **73**—1898.

Faeladás.

Türkös és Csernáttalu Brassómegyei erdőbirtokos községek **f. évi Január hó 29-én d. e. 9 órakor a Türkös községi irodában tartandó** zárt irásbeli ajánlatokkal egybekötött szóbeli **nyilvános árverésen eladják** a jóváhagyott ideiglenes üzemterv szerint közös „D“ üz. oszt. mintegy 344 kat. holdon előhasználatképen kiszedendő fenyőfákat és bükkfákat.

A kezelő m. kir. erdőgondnokság felvétele szerint van 23,249 db. 26,484 m³-re becsült 20—86 ctm. átlagosan 40 cm. átmérőjü és 16—26 m. magas túlnyomólag jegenye, némi részben luczfenyő, a melynek mintegy 80% haszonfának (fűrésztönknek) alkalmas, továbbá 5766 drb. 4890 m³-re becsült 16—80 cm. átlagosan 35 cm. mell-magassági átmérőjű 12—20 m. magas bükk, melynek mintegy 60% alkalmas hasábfának.

Az erdőterülethez Brassó várostól—Hosszufaluig 13 klm., innen az ó-sánczi vámig 10 klm. jó-megyei műút; azon felül a vágásig 5 klm. nagy részt jó karban tartott erdei út-vezet.

Az egész fa tömegre megállapitott becsérték 20005 frt. 80 kr. zárt irásbeli ajánlatok, melynek a becsérték 10% át készpénzben, vagy óvadékképes papirokban tartalmazzák, a fennt nevezett időig nyujtandók be Türkös község elöljáróságához, később érkezett ajánlatok semmi szin alatt el nem fogadtattnak.

Bővebb felvilágositás nyerhető a nevezett községek elöljáróságánál és hosszufalui m. kir. erdőgondnokságnál, a hol a kihasználási és fizetési stb. feltételek is betekinthetők.

Türkös, 1898 Január 4 én.

Az elöljáróság:

Gődri Mihály s. k. k. biró. **Domokos István** s. k. h. jegyző.

ANUNCIURI
(inserţiuni şi reclame)

Sunt a se adresa subscrisei administraţiunĭ. In casul publicării unui anunciu mai mult de odată se face scăḑĕmênt, care cresce cu cât publicarse face mai de multe-orĭ.

Administr. „Gazeta Trans.“

Tipografia A. Mureşianu, Braşov.